

การศึกษาการใช้ถุงยางอนามัยของหญิงอาชีพพิเศษ จังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2534

Condom Use in Female Sex-workers, Ratchaburi, 1991

วณิ ศรีโพธิ์ทอง สศ.บ.
ประยูร เทียนศาสตร์ ศษ.บ. (สุขศึกษา)
สำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต 4 ราชบุรี

Wanni Sriphothong B.P.H.
Prayut Teansat B.A. (Health Ed.)
Office of Communicable Disease Control Region 4,
Ratchaburi

บทคัดย่อ

การศึกษาการใช้ถุงยางอนามัยของหญิงอาชีพพิเศษจังหวัดราชบุรี ปี 2534 โดยศึกษาในผู้รับการตรวจสุขภาพที่ศูนย์กามโรคและโรคเอดส์เขต 4 ราชบุรี ในระหว่างเดือนมกราคมถึงธันวาคม 2534 จากจำนวนหญิงอาชีพพิเศษที่มารับการตรวจ 6,490 ราย พบว่า มีการใช้ถุงยางอนามัยในการให้บริการทางเพศมากขึ้นถึง ร้อยละ 95.3 รวมทั้งมีอัตราการพบโรคหนองในลดลงกว่าในปี 2533 ซึ่งสามารถบอกถึงความสำเร็จของโครงการถุงยางอนามัย 100% ในระดับหนึ่งได้ แต่อย่างไรก็ตาม หญิงอาชีพพิเศษที่ใช้ถุงยางอนามัยดังกล่าวก็ยังพบโรคหนองใน (7.1%) เนื่องจากการที่ถุงยางฉีกขาดระหว่างการให้บริการ ส่วนในหญิงอาชีพพิเศษที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัย ตรวจพบป่วยเป็นโรคหนองใน ร้อยละ 48.5 สาเหตุการไม่ใช้ถุงยางอนามัยก็เนื่องจากลูกค้าไม่ยอมใช้ (39.6%)

ABSTRACT

An evaluation of the 100% Condom Programme was done in Ratchaburi in 1991. All female sex-workers attending the Ratchaburi STD and AIDS Center were interviewed and checked for STD over a period of 12 months. From 6,490 interviews, it was found that condom utilization rate was 95.3%, and the incidence of gonorrhoea among sex-workers was remarkably decreased (9%, compared to 21% in 1990). In sex-workers who did not use condoms, the gonorrhoea incidence was as high as 48.5% compared to 7% in the group that utilized condoms whose infections were due to condom breakage. The one main reason for not using a condom was the refusal of clients.

The results of this study showed clearly that the 100% Condom Programme can be effective in promoting condom use and thus reducing the incidence of gonorrhoea and probably other STDs including AIDS.

บทนำ

ปัจจุบัน สถานการณ์การติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ที่สำคัญได้แก่ กามโรคและโรคเอดส์ กำลังเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ มีผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่นๆ จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่กำลังเผชิญกับปัญหาการแพร่กระจายของโรคติดต่อเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ และได้สังเกตเห็นเป็นความจำเป็นที่จะต้องสกัดกั้นการแพร่กระจายของโรคอย่างเร่งด่วน ทางจังหวัดราชบุรีได้ตระหนักดีว่าแหล่งแพร่กระจายของกามโรคและโรคเอดส์ที่สำคัญที่สุดคือหญิงอาชีพพิเศษทั้งโดยตรงและแอบแฝง ซึ่งนอกจากจะเป็นแหล่งแพร่โรคไปยังชายนักเที่ยวแล้วยังเป็นแหล่งรับโรคจากชายนักเที่ยวที่ติดเชื้อหรือป่วยด้วยโรคเหล่านี้

อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมที่สามารถป้องกันและควบคุมมิให้เกิดการแพร่กระจายของโรคทางเพศสัมพันธ์นั้นมีหลายวิธี วิธีการหนึ่งที่สำคัญยิ่งคือการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีการให้บริการทางเพศของหญิงอาชีพพิเศษ จังหวัดราชบุรี ได้ริเริ่มโครงการถุงยางอนามัย 100% เพื่อเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยยับยั้งการแพร่กระจายของโรคมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2532 เป็นต้นมา⁽¹⁾ ผลการดำเนินงานพบว่าเมื่อสิ้นปี 2533 อัตราการใช้ถุงยางอนามัยซึ่งประเมินจากการสัมภาษณ์หญิงอาชีพพิเศษเพิ่มจากร้อยละ 50 ในปี 2532 เป็นร้อยละ 75 ซึ่งก็น่าพอใจในระดับหนึ่ง และยังตรวจพบหญิงอาชีพพิเศษป่วยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคหนองในอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งที่มีการใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์⁽¹⁾

รายงานนี้ ศึกษาถึงหญิงอาชีพพิเศษว่ามีการใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด รวมถึงสาเหตุของการไม่ใช้ถุงยางอนามัย รวมทั้งผล

กระทบของการดำเนินงานตามโครงการถุงยางอนามัย 100% ของจังหวัดราชบุรี ที่มีต่อการติดเชื้อโรคติดต่อในของหญิงอาชีพพิเศษ เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมการใช้ถุงยางอนามัยในสถานบริการทางเพศต่อไป โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์หญิงอาชีพพิเศษที่มารับการตรวจสุขภาพที่ศูนย์กามโรคเขต 4 ราชบุรี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - ธันวาคม 2534

วิธีการศึกษา

1. ทำการศึกษาในหญิงอาชีพพิเศษในเขตอำเภอเมืองราชบุรี ซึ่งมาตรวจสุขภาพเป็นประจำที่ศูนย์กามโรคและโรคเอดส์เขต 4 ราชบุรี โดยมีกำหนดให้การตรวจอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ทุกครั้งที่รับบริการ หญิงอาชีพพิเศษแต่ละรายจะได้รับบริการตรวจภายใน และเก็บวัตถุตัวอย่างส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ
2. ภายหลังการตรวจ หญิงบริการทุกรายจะเข้าพบแพทย์ฟังผลการตรวจภายใน และรับการรักษา
3. หลังจากพบแพทย์ ทุกรายจะพบเจ้าหน้าที่ระบาดวิทยา เพื่อ
 - ให้สัมภาษณ์ถึงพฤติกรรมการให้บริการทางเพศกับแขกโดยการใช้ถุงยางอนามัยหรือไม่? มีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย? รวมทั้งสาเหตุการพบป่วยเป็นโรคหนองใน (ในรายที่ป่วย)
 - รับถุงยางอนามัย
 - รับสุขศึกษาเป็นรายบุคคล และนัดหมายการตรวจครั้งต่อไป
4. เก็บรวบรวมข้อมูลลงในแบบเวชระเบียน (OPD card) และแบบบันทึกที่เตรียมไว้
5. วิเคราะห์หาอัตราร้อยละของการใช้และไม่ใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์ และอัตราร้อยละสาเหตุของการใช้และไม่ใช้ถุงยางอนามัยขณะมี

เพศสัมพันธ์ และการพบป่วยเป็นหนองใน และเปรียบเทียบข้อมูลเดียวกันของปี 2532 และ 2533⁽²⁾

ผลการศึกษา

1. จำนวนหญิงอาชีพพิเศษที่มารับการตรวจในปี 2534 มี 6,490 ราย พบว่ามีอัตราการใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์สูงถึง 6,187 ราย คิดเป็นร้อยละ 95.33 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนหญิงอาชีพพิเศษที่มารับการตรวจสุขภาพ จำแนกตามการใช้/ไม่ใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์

รายละเอียด	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ใช้ถุงยางอนามัย	6,187	95.33
ไม่ใช้ถุงยางอนามัย	303	4.67
รวม	6,490	100

จากจำนวนหญิงอาชีพพิเศษที่มาตรวจทั้ง 6,490 ราย มีการตรวจพบโรคหนองใน 587 ราย (9.04%) เมื่อพิจารณาเฉพาะหญิงอาชีพพิเศษที่มีการใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งมีรายงาน 6,187 ราย พบว่ายังมีอัตราพบป่วยด้วยโรคหนองใน 147 ราย (ร้อยละ 7.11) ทุกรายให้ประวัติว่า ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์ ส่วนหญิงอาชีพพิเศษที่ไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์ ตรวจพบเป็นโรคหนองในสูงถึงร้อยละ 48.51 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 3 แจกแจงถึงสาเหตุที่ไม่มีการใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพราะขาดปฏิเสธไม่

ตารางที่ 2 จำนวนหญิงอาชีพพิเศษที่รับบริการตรวจสุขภาพ จำแนกตามการใช้ถุงยางอนามัย และการตรวจพบป่วยด้วยโรคหนองใน

ถุงยางอนามัย	พบหนองใน		ไม่พบหนองใน	
	ราย	%	ราย	%
ใช้ถุงยางอนามัย	440	7.11	5747	92.89
ไม่ใช้ถุงยางอนามัย	147	48.51	156	51.49
รวม	587	9.04	5903	90.96

ตารางที่ 3 สาเหตุการใช้/ไม่ใช้ถุงยางอนามัย จำแนกตามจำนวนและร้อยละการพบโรคหนองใน

สาเหตุ	จำนวน	พบป่วย	% ของยอดรวม
ก. ใช้ถุงยางอนามัย			
ไม่มีปัญหา	5829	288	4.65
ถุงยางแตก	357	152	2.46
ใส่แล้วถุงยางหลุด	1		
รวม	6187	440	7.11
ข. ไม่ใช้ถุงยางอนามัย			
แขกไม่ยอมใส่	253	120	39.60
แขกเป็นขาประจำ	27	14	4.62
แขกใส่แล้วดึงออก	8	4	1.32
ซ้อม ปล้ำ	4	4	1.32
ไม่มีถุงยางอนามัย	4	-	-
ไม่มีการบังคับจากจังหวัด	2	2	0.66
แขกพูดไม่รู้เรื่อง	2	1	0.33
หญิงอาชีพพิเศษเมา	1	1	0.33
ถุงยางอนามัยหมด	1	-	-
ไม่เคยใช้	1	1	0.33
รวม	303	147	48.51

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนหญิงอาชีพพิเศษที่มารับบริการตรวจและพบป่วยเป็นโรคหนองใน จำนวนราย รายเดือน ในปี 2532 - 2534 ของศูนย์อนามัยโรคเขตนครและโรคติดต่อ 4 ราชบุรี

ลำดับ	เดือน	ปี 2532			ปี 2533			ปี 2534		
		มารตรวจ	พบป่วย	%	มารตรวจ	พบป่วย	%	มารตรวจ	พบป่วย	%
1	มกราคม	495	84	16.96	499	90	18.04	361	37	10.25
2	กุมภาพันธ์	342	79	23.09	456	109	23.90	490	75	15.31
3	มีนาคม	335	49	14.62	467	93	19.91	446	40	8.97
4	เมษายน	312	47	15.06	492	60	12.19	418	39	9.33
5	พฤษภาคม	271	48	17.71	370	76	20.54	486	50	10.29
6	มิถุนายน	340	52	15.29	312	92	29.48	534	46	8.61
7	กรกฎาคม	381	51	13.38	342	89	26.02	568	52	9.15
8	สิงหาคม	332	43	12.95	460	120	26.08	390	28	7.18
9	กันยายน	425	59	13.88	520	120	23.07	592	45	7.60
10	ตุลาคม	353	38	10.76	387	69	17.82	728	65	8.93
11	พฤศจิกายน	435	41	9.42	385	74	19.28	781	53	6.79
12	ธันวาคม	355	48	13.52	525	103	19.61	696	48	6.90
รวม		4376	639	14.60	5215	1095	20.99	6490	578	8.91

ยอมใช้ และแขกส่วนหนึ่งเป็นลูกค้าประจำ ซึ่งไม่เคยมีการใช้ถุงยางอนามัยมาก่อน

2. เมื่อเปรียบเทียบการมารับบริการของหญิงอาชีพพิเศษ และจำนวนที่ตรวจพบป่วยด้วยโรคหนองในของแต่ละปี ตั้งแต่ปี 2532 ถึง 2534 พบว่า มีจำนวนผู้รับการตรวจเพิ่มมากขึ้น (จาก 4,376 ราย เป็น 5,215 และ 6,490 ตามลำดับ ในขณะที่การพบป่วยด้วยโรคหนองในมีอัตราลดลง (ตารางที่ 4)

วิจารณ์

จากการที่จังหวัดราชบุรีได้ดำเนินงานโครงการถุงยางอนามัย 100% มาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2531 จนถึงปัจจุบัน พบว่า ในปี 2533 หญิงอาชีพพิเศษพบป่วยเป็นโรคหนองในร้อยละ 20.99 และ ในปี 2534 พบลดลงคือมีเพียงร้อยละ 8.91 จะเห็นได้ว่าอัตราการพบป่วยลดลงร้อยละ 52.79 ซึ่งเป็นระดับที่น่าพอใจอย่างยิ่ง สาเหตุสำคัญที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ

ในระดับนี้ เนื่องจากนโยบายของจังหวัดราชบุรี มีการ
 องค์กรดำเนินการ⁽³⁾ ประกอบกับในปี 2534 ศูนย์
 กามโรคและโรคเอดส์เขต 4 ราชบุรี ได้มีการปรับความถี่
 ของการมาตรวจสุขภาพของหญิงอาชีพพิเศษเพิ่มขึ้น
 จากเดือนละ 2 ครั้ง เป็นสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยทาง
 ศูนย์กามโรคเขต 4 ราชบุรี ได้จัดให้มีบริการรถรับ -
 ส่งอำนวยความสะดวกในการมาตรวจ จึงทำให้จำนวน
 การมารับบริการตรวจสุขภาพมากขึ้น จากจำนวน
 5,215 ราย ในปี 2533 เป็น 6,490 รายในปี 2534
 เพิ่มขึ้นเป็นอัตราร้อยละ 24.45 (ดังตารางที่ 4) ผล
 จากการปรับเปลี่ยนความถี่และการอำนวยความสะดวก
 แก่หญิงอาชีพพิเศษ จึงทำให้หญิงอาชีพพิเศษได้รับ
 การดูแลสุขภาพอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้การตรวจ
 พบโรคหนองในลดลงอย่างมาก

ถึงแม้ว่าในปี 2534 โครงการรณรงค์ 100%
 ของจังหวัดราชบุรี จะประสบความสำเร็จดีขึ้นกว่าในปี
 2533 แต่จากตารางที่ 3 พบว่าสาเหตุสำคัญ 2
 ประการที่หญิงอาชีพพิเศษไม่ใช้ถุงยางอนามัยขณะมี
 เพศสัมพันธ์ คือ แยกปฏิเสธไม่ยอมใช้ถุงยางอนามัย
 และผู้มารับบริการเป็นชายประจำ ดังนั้น จึงควรรหา
 มาตรการที่เหมาะสมเพื่อช่วยส่งเสริมโครงการรณรงค์
 100% ให้ได้ผลยิ่งขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการรณรงค์ 100%
 ดำเนินการต่อเนื่อง และสามารถทำให้การใช้
 ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์สูงสุด (100%) ได้ก็
 ะเป็นการหยุดยั้งการแพร่ระบาดของกามโรคและโรค
 เอดส์ลดลง ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมคือ

1. ให้มีมาตรการกึ่งบังคับต่อแหล่งแพร่ต่างๆ ให้
 บริการทางเพศเฉพาะแก่ลูกค้าที่ยอมใช้ถุงยางอนามัย
 และปฏิเสธลูกค้าที่ไม่ปฏิบัติตาม โดยให้รับเงินคืน

การดำเนินการเช่นนี้ ลูกค้าที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยจะไม่
 มีทางได้ซื้อบริการทางเพศเลย หากทั้งจังหวัดและทุก
 จังหวัดปฏิบัติพร้อมกันทั่วประเทศ ก็จะสามารถหยุด
 การแพร่โรคได้โดยไม่มีใครเสียผลประโยชน์ เพราะ
 จำนวนลูกค้าจะไม่ลดลง แต่ทุกรายไม่มีทางเลือก จะ
 ต้องใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง

2. ให้มีการอบรมให้สุศึกษาแก่หญิงอาชีพพิเศษ
 ให้เข้าใจถึงอันตรายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
 โดยเฉพาะโรคเอดส์ ให้เน้นหนักถึงประโยชน์และวิธี
 การสวมถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง เพื่อลดความเสี่ยงใน
 การติดโรคให้น้อยลง

3. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงความ
 เสี่ยงต่อการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรค
 เอดส์ที่เกิดจากการไม่ใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศ
 สัมพันธ์กับหญิงอาชีพพิเศษปลูกฝังค่านิยมให้เลิกเที่ยว
 หรือใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง รวมทั้งแนะนำวิธีการใช้
 ถุงยางอนามัยให้ถูกต้องด้วย

4. จัดหาถุงยางอนามัยที่มีคุณภาพสำหรับสถาน
 บริการทุกแห่งในปริมาณที่เพียงพอ โดยมีการตรวจ
 สอบคุณภาพของถุงยางอนามัยที่อยู่ในคลังของสำนัก
 งานควบคุมโรคติดต่อเขต อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
 และในระดับจังหวัด ควรมีการตรวจสอบคุณภาพของ
 ถุงยางอนามัยตามร้านจำหน่ายถุงยางอนามัยทุก
 ประเภท อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เช่นกัน ผลการตรวจ
 สอบควรได้มีการส่งต่อข้อมูลทั้ง 2 ระดับด้วย

5. ติดตามประเมินผลการใช้ถุงยางอนามัยอย่าง
 ใกล้ชิด เพื่อทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นๆ
 ต่อไปได้ทันที่

6. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
 ต่อหญิงอาชีพพิเศษ เพื่อประโยชน์ในการให้ความ
 ร่วมมือ การให้ข้อมูล ซึ่งจะได้นำไปใช้ในการศึกษา
 วิจัยเรื่องอื่นๆต่อไป

7. สาเหตุของปัญหาถุงยางอนามัยแตกขณะมีเพศสัมพันธ์อาจเกิดได้จากถุงยางเสื่อมคุณภาพ และ การใช้ไม่ถูกต้อง

ในกรณีที่ใช้ถุงยางอนามัยแล้ว ตรวจพบว่าป่วยเป็นโรคหนองในหรือไม่พบก็ตาม ควรได้มีการศึกษาวิจัยต่อไปถึงเจตคติ พฤติกรรม และ วิธีการสวมถุงยางอนามัยของชายที่มารับบริการว่าถูกต้องเพียงใด และควรพิจารณาศึกษาถึงผลการส่งเสริมการใช้สารหล่อลื่นบางประเภท (เช่น K-Y jelly) ร่วมกับการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อลดการฉีกขาดของถุงยาง ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลนำไปกำหนดมาตรการสนับสนุนให้โครงการถุงยางอนามัย 100% ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ทำการศึกษาขอขอบคุณ นายแพทย์วิวัฒน์ โรจนพิทยากร ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านเวชกรรมป้องกัน สำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต 4 ราชบุรี ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและปรึกษาในการศึกษา และขอขอบคุณนางวิจิตรา ฤทธิ์ประภา ศูนย์กามโรคและโรคเอดส์เขต 4 ราชบุรี รวมทั้งนางธัญญภรณ์ รักแคว้น นางจุฑาทิพย์ ชมบุญขุ สำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต 4 ราชบุรี ที่ได้ให้ความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล การศึกษานี้

เอกสารอ้างอิง

1. วิวัฒน์ โรจนพิทยากร. การไม่ใช้ถุงยางอนามัยในหญิงบริการและผู้ป่วยกามโรค จังหวัดราชบุรี. วารสารสมาคมแพทย์ทางกามโรคแห่งประเทศไทย 2534;8:35-42.
2. งานแผนงาน ประเมินผล ศูนย์กามโรคและโรคเอดส์เขต 4 ราชบุรี. รายงาน ก. 1 และ ก. 2.
3. ฝ่ายควบคุมโรคติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี. สรุปการดำเนินงานควบคุมโรคเอดส์ จังหวัดราชบุรี, 30 มิถุนายน 2535. (เอกสารอัดสำเนา).